

<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

2. søndag i fastetiden

Preiketekst: Matt 15,21-28

Lesetekst I: 1 Mos 32,24-30

Lesetekst II: Jak 1,2-8

Jesus i hedningeland

Markus og Matteus forteller om Jesus sin lange vandring nordover fra Galileasjøen til landet ved Tyrus og Sidon, dagens Libanon. Ifølge Markus tar han en østlig vei tilbake, gjennom Dekapolislandet.

Gjaldt det å holde seg unna landsfyrsten i Galilea, Herodes Antipas, som etter hvert sto Jesus etter livet (Luk 13,31-33)? Jesus ville ikke arresteres i Galilea og lide samme skjebne som døperen Johannes, “for det er ikke rett at en profet mister livet noe annet sted enn i Jerusalem” (Luk 13,33). Med denne fortellingen er vi antagelig nær slutten av Jesus sin offentlige gjerning i nord.

Fra Jesus sin base i Kapernaum var det ikke langt til veien som nylig var anlagt gjennom Søyledalen nordover mot Libanon. På opptur i den langstrakte dalen gikk han og disippelflokken gjennom berglandet i Øvre Galilea, og deretter inn i naboriket mot nord, der storbyene Tyrus og Sidon dominerte.

Ropet om hjelp

Både Markus og Matteus forteller om møtet med den kanaanéiske kvinnen. Utenfor Judea og Galilea måtte Jesus og disiplene bruke gresk språk for å kommunisere med de lokale (det samme gjelder møtet med Pilatus eller med innleide offiserer i Galilea). Ropet “ha barmhjertighet med meg” finner vi i flere evangeliefortellinger. Vanligvis er ropet oversatt fra et opprinnelig hebraisk eller arameisk til evangelistens gresk. Men denne kvinnen er den eneste vi vet virkelig ropte *eléson me kyrie*, “ha barmhjertighet med meg, herre” – et rop vi gjentar i gudstjenestens *kyrie eleison*.

“Ha barmhjertighet med meg, herre, du Davids sønn! Datteren min blir hardt plaget av en ond ånd”: Tiltalen “Davids sønn” er ikke med hos Markus, det eldste evangeliet, som var én av de kildene Matteus brukte. Er det da kvinnens eller Matteus sin røst vi hører akkurat her? Lokale jøder kunne ha fortalt kvinnen om en profet fra Galilea, en som hadde helbredet syke. Og når hun hører at denne profeten er i nabolaget, får hun håp, oppsøker Jesus sitt følge og roper om hjelp. Hun tiltaler ham *kyrie*, herre!”

I fortellingen møter vi kvinnens røst og Jesu røst, men også Matteus sin penn. Femti år senere sitter Matteus i Galilea eller Syria og skriver sitt evangelium. For ham er både *kyrie* og *Dauids sønn* begreper fylt med innhold. Med *kyrie* aner vi Jesu guddommelighet, mens Davidssønnen er messiasfyrsten. Når GT-tekster taler om en fremtidig messias-skikkelse, er de fleste tekstene tydelige på at messias er et jordisk menneske. Så når Matteus forbinder *kyrie* og *Dauids sønn*, aner vi en dristig kristologi, 250 år før kirkemøtet i Nikea taler om sann Gud og sant menneske.

Jøder i Libanon kunne ha fortalt kvinnen flere historier. Kanskje om profeten Elia som dro nettopp til denne kysten da det var tørke og hungersnød i Kanaan. Profeten som på underfullt vis skaffet mat til den lokale enken som var hans husvert, og som førte hennes sønn tilbake til livet. “Ja, en jødisk profet kan virkelig hjelpe oss i nabofolkene også! Han kan hjelpe meg og min datter.”

Kvinnen roper, hun gir seg ikke, hun er et forbilde om å holde ut i bønn, som epistelteksten fra Jakob 1 taler om. Hun viser oss at det er lov å mase på Gud. Jesus avviser henne først og sier at hans kall er å hjelpe de forkomne sauer i Israels flokk, brødet skal ikke tas fra barna og gis til hundene. Hårde ord! Hun protesterer ikke, hun lar seg ydmyke. “Men hundene eter jo smulene som faller ned fra familiens bord.” Det var nok ikke vanlig for libanesere å sammenligne seg med hunder, eller se på jødene som en mer edel nasjon. Men kvinnen går inn i en slik ydmykende dialog, hun vil ikke gi opp, vil ikke slippe taket. Og Jesus gir etter, “Kvinne, din tro er stor. Det skal bli som du vil.” Jesu medfølelse med dem som faller utenfor ‘vinner over’ hans fokus på Israels folk. Nåden er sterkere.

Jesusbevegelsen sprer seg

Matteus skriver sitt evangelium for jøder som hører Jesusbevegelsen til. Han legger vekt på at Jesus i sin jordiske gjerning konsentrerer seg om Israels folk. Kildene han bruker, er tydelige på dét. Men når Matteus skriver, har Jesusbevegelsen spredt seg nordover inn i Syria, kanskje også inn i grenselandet mellom Syria og Libanon, der en stor dal snart fikk navnet Nasareerdalen. Dalen der *de* bor som følger mesteren fra Nasaret. Mange av dem var jøder, men ikke alle. Så Matteus vet at nå har Jesusbevegelsen brutt grensene rundt det jødiske folk.

Og nettopp derfor blir denne fortellingen et dynamisk frempek om hva som skal skje, en av noen få tekster hos Matteus som drar misjonsdimensjonen til de andre folkeslag. Dette er en misjonstekst, en tekst med linje til 28,18-20.

GT-teksten beretter om Jakobs kamp med Gud/Guds engel, og skal gi perspektiv til kvinnen som kjemper med Guds profet for sin datter. Salmen “Jesus din søte forening å smake” avslutter med å hente frem den kanaanéiske kvinne som forbilde for iherdig bønn som ikke gir opp:

Jeg vil med kvinnen fra Kanaans egne
rope i lengsel og aldri bli still,
før du på bønnen til slutning må tegne:
Amen, ja Amen, deg skje som du vil!

I teksten om Jakob tydes navnet Israel som “den som har kjempet med Gud og vunnet.” Men dagens tekster bør ikke tolkes dit hen at den som ber iherdig, alltid vinner igjennom og får det bønnesvar en har håpet på.

Misjonshistorien har mange eksempler på menn og kvinner som kjempet lenge i bønn før veien åpnet seg for tjeneste i fjerne himmelstrøk. Her kan vi tenke på Lars Skrefsrud og hans forbeder (og senere ektefelle) Anna Onsum. Eller Gladys Aylward, som mot mange odds fikk tjene det kinesiske folk gjennom tyve år (se https://en.wikipedia.org/wiki/Gladys_Aylward; biografien *The Small Woman* og filmen *The Inn of the Sixth Happiness*).

Til slutt litt mer om GT-teksten, der Jakob kjemper med Gud/Guds engel, og får høre at han er *Israel*, som “har kjempet med Gud og mennesker og vunnet” (hebraisk: “... og klart det/utholdt det”). Har Jakob overvunnet Gud? Eller har han gjennom sin kamp med Gud vunnet frem til å bli den Jakob Gud hadde tenkt? – Når den Jakob som har gått mange krokveier til slutt må gi seg over, i møte med Gud og med mennesker. Tekstene om Jakob i 1 Mosebok viser oss at Guds nåde er sterkere og vinner frem, menneskets krokveier til tross. Det er etter kampen med Gud at Jakob blir Israels stamfar. Og han kan gå sin forsmådde bror Esau i møte, vel vitende om at han risikerer å møte hat og hevn, men likevel med indre fred, forsonet med seg selv og sin Gud.

Torleif Elgvin

Prof. em. NLA Høgskolen, tidligere leder av Caspari Center Jerusalem

telgvin@gmail.com